

FOREDRAG - SKIEN ARBEIDERPARTI

Stortinget har i kveld gjort seg ferdig med avslutningen av budsjettbehandlingen for statsbudsjettet 1977. Stortingets medlemmer er reist hjem til jul, og de viktigste politiske virksomheter i Norge i 1976 er dermed avsluttet.

Jeg vil gjerne gi enkelte betraktninger og refleksjoner ved avslutningen av denne høstsesjonen i Stortinget. Den var av mange ventet å bli preget av sterkere motsetninger enn tidligere i valgperioden. Høstsesjonen domineres av budsjettbehandlingen, og det statsbudsjettet som Stortinget har

---

- 2 -

behandlet i høst er budsjettet for 1977, valgåret.

Stortingsarbeidet viste seg å bli mye fredeligere for Regjeringen og Arbeiderpartiet enn vi hadde ventet.

Nå er alt i alt de politiske motsetningene i Norge beskjedne i forhold til hva vi finner i mange andre land. Overfor en moderne sosialdemokratisk reformpolitikk som Arbeiderpartiets regjering fører, er det ingen bred og alminnelig motstand i Stortinget. De borgerlige partier vil aldri selv kunne lede veien i en slik moderne reformpolitikk. Men når vi fører an, har de vansker med å finne et felles og samlende alternativ til denne kursen.

Før vi vurderer nærmere de enkelte partienes holdning til Arbeiderpartiet og Arbeiderpartiets politikk, kan vi

slå fast at de borgerlige partienes holdning også forandrer seg med tiden, og at de i dag ikke mobiliserer

noen prinsipiell motstand mot tiltak som flere av dem for noen få årtier siden ville ha bekjempet med stor energi.

Når vi ser hvordan dype politiske motsetninger i andre land kan splitte et folk, skal vi være takknemlige for denne høye grad av tilslutning til hovedkursen i Regjeringens politikk.

Etter å ha sagt dette vil jeg likevel legge til at oppsplittingen av den borgerlige front i de tre sonderingspartier, naturlig nok svekker denne fronten. Etter at vi i sommer ble forespeilet en nær union mellom de tre partier i det politiske arbeid fram til stortingsvalget 1977, har vi i Stortinget i høst kunnet konstatere at i de aller fleste saker bestreber hvert av de tre borgerlige sonderingspartiene seg på å presentere sin egen fasade, som skal være litt annerledes enn nabosondørenes. Det er i nesten alle politiske saker tale om 3 konkurrerende partier, som er opptatt

av å beholde sin egenart. Det er ingen énhet på den fløyen. Arbeiderpartiet står i Stortinget også overfor et annet opposisjonsparti på den andre fløyen, Sosialistisk Venstreparti. Dette partiet har i det år vi nå har bak oss i Stortinget, tydeligvis vært så belastet med indre problemer og en fånyttets søking etter en realistisk plattform for å vinne en folkelig tilslutning, at dette partiets politikk ikke har representert noe slags alternativ til den politikk Arbeiderpartiet har kjørt fram i Stortinget.

Jeg tror vi med disse betraktninger kan finne hovedforklaringen til at en regjering i mindretall i Stortinget har kunnet legge fram et rekordstort statsbudsjett i Stortinget, og få Stortingets tilslutning til dette budsjett i en høyere grad enn nesten noen annen regjering. Det har fra Arbeider-

partiets og Regjeringens side heller ikke vært tale om noen passiv linje, og noen oppgivelse av egne ideer i den økonomiske politikk vi har lagt opp til.

Vi kan av begivenhetene i dette året, og for så vidt også de andre årene i denne valgperioden, trekke den slutning at under visse gitte forhold kan en mindretallsregjering oppnå å gjennomføre meget store deler av sin politikk.

Som i enhver annen demokratisk forsamling er Regjeringen avhengig av at dens forslag vinner tilslutning fra et flertall i Stortinget. Denne mindretallsregjeringens problem, men også dens muligheter ligger i at det som oftest vil være et flertall for dens ulike forslag, men at dette flertall skifter fra sak til sak.

Det synes vanskelig for medlemmer av opposisjonen å skulle forklare enkelte politiske begivenheter i 1976. Vi må forstå at det hos opposisjonen oppstår en økende utålmodighet over at det ikke lykkes dem å finne noen samlende politikk som de kan kjøre fram som et konstruktivt alternativ til Regjeringens opplegg.

Jeg tror at den krisen vi hadde i det politiske liv i høst, knyttet til Regjeringens oljepolitikk med den velkjente "brevsaken" som det synlige symbol, må ses på denne bakgrunn.

Jeg tror det er psykologisk forklarlig at det hos opposisjonens ledere oppsto en trang til å mobilisere et utbrudd mot Regjeringens politikk.

Det var vel ingen tilfeldighet at dette utbrudd oppsto omkring Regjeringens oljepolitikk.

I deler av opposisjonen, i første rekke innen Høyre, har det i noen tid vært en voksende kritikk mot elementer av Regjeringens oljepolitikk, selv om man aldri har gått til frontalangrep på selve grunnlaget for denne. Denne økende kritiske holdning har skapt uro og usikkerhet i oljepolitikken.

Når vi la sammen den kritikk som ved forskjellige anledninger var rettet mot forskjellige deler av oljepolitikken, utgjorde dette i alt en kritikk som var en mistillit til

Regjeringens samlede grep på denne viktige del av vår samfunnsstyring.

Dette er bakgrunnen for at Regjeringen fant det nødvendig å få avklart om den hadde Stortingets tillit innen dette viktige saksområde eller ikke.

Selve det ytre ^{forløp} omkring denne saken, med en rekke uttalelser og kommentarer i aviser og kringkasting, og en lang debatt i Stortinget, virket vel for publikum flest som en noe urealistisk og uforståelig forestilling.

Jeg tror vi skal konsentrere oss om den konklusjon vi kan trekke etter at striden var over. De borgerlige partiene, på dette området under en klar ledelse av Høyre, hadde uttrykt en sterk mistillit til Regjeringens politikk. Sosialistisk Venstreparti kom i fare for i sin streben etter å finne en

politisk plattform, nesten å alliere seg med den borgerlige offensiv. Det er vanskelig å se hva et slikt parti, som skal være et sosialistisk parti, kan vinne ved å slutte seg til en kritikk mot en oljepolitikk basert på et statlig oljeselskap som den eneste mulige motvekt mot de store utenlandske private oljeselskapene. Det er neppe noen holdning som vekker forståelse og sympati hos de fagorganiserte arbeidere.

Stortinget har i høst behandlet flere store saker som i framtiden vil være merkesaker hver på sitt felt. Jeg vil nevne de to største, opprettelsen av den økonomiske sone, og den nye arbeidsmiljøloven.

Med den økonomiske sone som strekker seg over de veldige havområder som begrenses av 200 nautiske mil, dvs. 370 km, fra kysten har vi påtatt oss et ansvar og myndighet

over arealer som er mer enn 3 ganger større enn fastlandet.

Vi har sikret næringsgrunnlaget for kystbefolkningen, vil jeg håpe og tro.

Samtidig har vi påtatt oss et ansvar overfor det internasjonale samfunn ved å forvalte de betydelige matvareressurser som lever i havet.

Arbeidsmiljø-loven er et viktig og stort framskritt i å trygge arbeidernes liv, helse og velferd.

Denne nye loven bygger på de beste tradisjoner i Arbeiderpartiets og fagbevegelsens sosiale reformpolitikk. Den bringer også inn de nye tanker vi nå kjemper for med å skape mer medbestemmelse og demokrati i arbeidslivet. På dette feltet står vi trolig bare ved inngangen til en utvikling som vil kunne gi reelle demokratiske rettigheter

til økt innflytelse fra de ansatte i bedriftene.

De senere dagers debatt om den nye arbeidsmiljøloven er søkt konsentrert om de utgifter som bedriftene blir påført ved gjennomføringen. Enkelte har bestrebet seg på bare å tale om den økonomiske utgiftsside og unnlatt å trekke fram de positive virkninger som først og fremst er målet med lovforslaget. Målet - å forebygge ulykker og helseskader og å utvikle triveligere og mer engasjerende arbeidsforhold - er kommet mer i bakgrunnen.

Ved en stor og komplisert og tidkrevende oppgave som skal løses på tusenvis av enkelt-arbeidsplasser, er det

ikke mulig å ha et detaljert kostnadsoverlag. Lovens mål er klare, og det blir i praksis en oppgave for bedriftene, de ansatte og Arbeidstilsynet å finne fram til de

beste og mest økonomiske løsninger. Kostnadene vil ganske sikkert løpe opp i milliardbeløp over tid.

Naturligvis er det også galt å se isolert på utgiftssiden. Gjennomføringen av arbeidsmiljøloven vil også ha sin økonomiske inntektsside.

De skadevirkningene som et dårlig arbeidsmiljø er årsak til, påfører det enkelte individ og samfunnet som helhet store ulemper og kostnader. Jeg kan nevne at tapt arbeidsfortjeneste ved fravær som skyldes yrkesskader løper opp i flere hundre millioner kroner årlig. I tillegg kommer fravær som skyldes yrkessykdommer, slitasjelidelser og mistrivsel. Disse kan vi ikke uttrykke i kroner og øre, men det er likevel en stor reell gevinst å redusere slike ulemper.

Vi har eksempler på bedrifter som har hatt fravær på over 20 % og som har fått fraværet halvert som følge av at det er blitt arbeidet systematisk med å redusere fysiske og psykiske belastninger. Vi har også erfaring for at bedret arbeidsmiljø resulterer i bedre motivasjon og høyere produktivitet.

Men dette er ikke bare et spørsmål om økonomiske argumenter.

Vi må ikke glemme den menneskelige side av saken. Et dårlig arbeidsmiljø er med på å prege menneskets hverdag både i og utenfor arbeidet. Mest for dem som rammes av alvorlige arbeidsulykker og yrkessykdommer og dem som slites ned i tungt daglig arbeid. Men dårlig arbeidsmiljø tar ofte så mye av overskuddet at innsatsen både i arbeidet, i hjemmet og i fritida hemmes. Arbeidsmiljøet har derfor

menneskelige konsekvenser langt utover det som kan regnes opp i en liste over kostnader og gevinster i kroner og øre.

I forbindelse med det store kombinerte inntektsoppgjøret våren 1976 ga Regjeringen en erklæring om hva den ville prøve å oppnå i den økonomiske politikken for å støtte opp under oppgjøret.

Erklæringen inneholdt ett siktemål for prisutviklingen og ett for utviklingen av den disponible realinntekt, dvs. den reelle kjøpekraft av lønnsinntektene etter at skatt er betalt.

Det ble siktet mot at konsumprisindeksen ikke skulle øke mer enn 9,2 % i 1976, og mot at realinntekten for en gjennomsnittlig lønnstaker skulle øke med 3 %.

Begge disse siktemål blir oppnådd. Prisstigningen

vil ikke overskride 9,2 %, og den disponible realinntekten for en gjennomsnittlig lønnstakerfamilie vil trolig øke med omkring 3,5 %.

Den økonomiske politikken for 1977 er lagt opp på den forutsetning at den økonomiske oppgangen ute i verden vil fortsette i 1977, men noe svakere enn det så ut til tidligere i høst. Dette betyr at i store deler av norsk industri og skipsfart vil det bli noe bedre avsetnings- og inntektsforhold enn i 1976. Men vi vil samtidig måtte fortsette å bekjempe de problemer som oppstår når det ikke er god nok avsetning til å holde produksjon og sysselsetting oppe i norske bedrifter. Regjeringen har klar en omfattende beredskapsplan, og Stortinget har bevilget i alt 405 millioner kroner til å

finansiere lageropplegg, likviditetslån, og en rekke direkte og indirekte sysselsettingstiltak.

For neste år har Regjeringen forutsatt en gjennomsnittlig vekst på $2 \frac{1}{2}$ % i lønnstakernes disponible realinntekt. Dette er klart lavere enn de 3 siste åra. Det svakere økonomiske klima ute i verden gjør det nødvendig med moderasjon i økingen av våre inntekter i 1977.

Dessuten vil Regjeringen realisere inntektsmålsettingene for jordbrukerne, særlig de mindre og vanskeligstilte bruk.

I inntektspolitikken ser Regjeringen det imidlertid som ytterst viktig at reallønnsutviklingen kan sikres uten at dette samtidig skal innebære betydelige nominelle lønns-

tillegg med de konsekvenser det ville ha for kostnadsstigningen og dermed konkurransesituasjonen.

En aktuell fare i norsk økonomi er at vi kan komme i utakt med prisutviklingen hos våre handelspartnere og konkurrenter i andre land. Dettens skyldes både at våre priser og lønninger har steget sterkere enn i enkelte andre land, og at den norske kronen er høyt vurdert på valuta-markedene.

Dette har ført til at vi må være meget varsomme for ikke å bli priset ut av konkurransen. Våre priser og kostnader kan bli så høye at våre eksportører får vansker med å beholde sine utenlandske markeder.

På vårt hjemlige marked kan enhver observere at utenlandske varer dessverre ofte er blitt forholdsvis billigere

enn de norske.

Ved en slik uheldig prisutvikling kan tusener av arbeidsplasser i norske bedrifter komme betenkelig nær faresonen.

Det fremste mål i den økonomiske politikk som Arbeiderpartiets regjering fører er å trygge arbeidsplassene. I dette arbeid inngår også en bekjempelse av pris- og kostnadsstigning.

Denne alvorlige, men ikke håpløse oppgaven, er bakgrunnen for at Regjeringen i 1977 setter meget inn på å medvirke i et samordnet oppgjør for lønninger og inntekter.

I min gjennomgåelse av inntektsoppgjørene i år og neste år understrekte jeg Regjeringens viktigste oppgave i den

økonomiske politikken, å trygge arbeidsplassene. Noe forenklet kan vi si at sysselsettingspolitikken har to sider. Den ene er den mer spesielle politikk som går ut på å holde hjulene best mulig i gang under en vanskelig internasjonal konjunktur, i enkelte bedrifter, i bestemte sektorer av næringslivet, som møter plutselige problemer osv. Tiltak som tar sikte på å bekjempe ungdomsledighet hører også med til de spesielle tiltak.

Den andre og mer grunnleggende side ved den fulle sysselsettingspolitikk er på lengre sikt å trygge alle de arbeidsplassene hvor vi står i konkurranse med utenlandske konkurrenter. Treforedlingsindustrien er en typisk slik industrigren. Norsk treforedlingsindustri står overfor store langsiktige problemer. Dette er en av de største og

vanskeligste industripolitiske saker som Regjeringen for tiden har til behandling.

Problemene er flere. For det første må store deler av treforedlingsindustrien legge om sine tekniske anlegg for å tilfredsstille de miljøkrav vi nå må sette opp. Den forurensing av luft og vassdrag som treforedlingsindustrien skaper, er mange steder kritisk og må nå bringes til opphør.

En annen side av problemene er at norsk treforedlingsindustri er splittet opp i mange bedrifter som hver for seg er for svake og for små til å kunne gjøre bruk av moderne produksjonsmetoder. Et tredje problem er at industrien for å holde en tilfredsstillende sysselsetting krever en tilgang av råstoff som er større enn det våre skoger kan produsere.

Tilgangen på importert virke vil sannsynligvis etter hvert bli dårligere. Hvert land vil trenge sitt tømmer selv etter hvert som dette råstoffet blir en internasjonal knapphetsvare.

Endelig må vi understreke at treforedlingsindustrien arbeider under knivskarp internasjonal konkurranse på eksportmarkedene.

Hele treforedlingsindustrien i Norge inklusive tresliperier, cellulosefabrikker og papirfabrikker gir sysselsetting til 21,000 arbeidere og funksjonærer. I mange lokalsamfunn og byer er treforedlingsindustrien ryggraden i sysselsettingen og det økonomiske liv.

Dette er bakgrunnen for den store sak Regjeringen nå arbeider med i samråd med industrien selv, nemlig å etablere en ny moderne sulfat-cellulose-produksjon samtidig med at man rasjonaliserer andre bedrifter, gjør dem miljø-

rene og tilpasser deres produksjon under en totalvurdering av hele industrien, dens råvaresituasjon, sysselsetting og lønnsomhet. Dette berører bedrifter som sysselsetter omtrent 1/3 av hele treforedlingsindustrien.

Disse problemene er av interesse for dette distrikt. De angår også Sarpsborgdistriktet, Drammensvassdraget, Hurumlandet, Moss og Trøndelag.

Det er ikke bare tale om å etablere en sulfatcellulose-produksjon på Tofte eller ikke. Ei heller er det tale om bare å vurdere Tofte som et alternativ til Sarpsborg for lokalisering av en slik bedrift. Det det dreier seg om er å kunne gjennomføre de miljøtiltak og den rasjonalisering som er nødvendig ved hele celluloseindustrien, samtidig med at vi trykker og konsoliderer tusener av arbeidsplasser i gamle industristeder.

Regjeringen vurderer for tiden nøye disse problemene, og er også i nær kontakt med Norsk Papirindustriarbeiderforbund og med eierinteressene. Vi må finne løsninger som alt i alt gir industribedrifter med god lønnsomhet og god lønnsevne, slik at vi får stabile arbeidsplasser.

Vi må finne løsninger som ikke skaper høyere behov for råstoff enn det vi med rimelighet kan påregne å skaffe, og vi må finne en lokalisering av bedriftene som også tar hensyn til de høye transportkostnadene for tømmer.

Eierstrukturen i den framtidige treforedlingsindustrien er viktig.